

ного училища в Москві. Від 1819 р. — ад'юнкт, згодом екстраординарний, від 1821 р. — ординарний професор класичної філології в Харків. ун-ті. В 1821, 1823—26, 1831—33 рр. — декан словесного ф-ту, в 1826—29, 1833—38 рр. — ректор. Помер у Харкові.

К. — один із найерудованіших романтизаторів та елінізаторів культури. Перший рос. шекспірознавець, переклав рос. мовою “Гамлета”. Автор праць із класичної філології, естетики та історії літ-ри. Смерть обірвала працю над останньою, можливо найголовнішою, працею К. — “Основание науки древностей”. З філос. точки зору важливі його “Афоризми” (1825), “Уривки” (1830—31), праці “Іст. погляд на естетику” (1830), “Матеріали для історії естетики” (1831), “Про вивчення словесності” (1835). Тяжів до шеллінгіанства. Представник світогляду і культури, у фокусі яких були не релігія чи наука, а філософія й поезія. Перекоаний супротивник прагматики й утилітаризму: “любив знання як мету, а не засіб” (В. Белінський). Цікавим є аналіз розвитку естетики у XVIII ст. (до Шеллінга включно), здійснений К. На його думку, Кант “дивився на естетику не з належної точки зору”, натомість у Шеллінга вона отримала “цілком нове життя і форму й посіла між філос. науками перше місце”. Критик теорії наслідування в естетиці: митець не може і не повинен наслідувати природі, бо вона не поза ним, а в ньому. Д. І. Багалій називав К. “гордістю й прикрасою словесного ф-ту”; за словами В. Белінського, шукачі істини “знали, знають і завжди будуть знати К.”.

Твори К.: Латинско-Российский Лексикон, с полным объяснением всех свойств и значенний каждого латинского слова, и с показанием собственных имен, до древней географии и мифологии относящихся: В 2 ч. — М., 1813—1820; Латинская грамматика. — Х., 1820 (те саме: Х., 1825); Амалтея, или собр. сочинений и переводов, относящихся к изящным искусствам и древней классической словесности. Ч. 1—2. — Х., 1825—1826; Брошюрки, издаваемые Иваном Кронебергом. — №1—10. — Х., 1830—1833; Минерва. Ч. 1—14. — Х., 1835; Гамлет. Трагедия В. Шекспира / Пер. И. Кроне-

берга. — Х., 1844; Афоризмы. Отрывки. Ист. взгляд на эстетику. Материалы для истории эстетики // Русск. эстетические трактаты первой трети XIX в.: В 2 т. — Т. 2. — М., 1974.

Про нього див.: Белінський В. Г. Иван Яковлевич Кронеберг (Некролог) // Моск. наблюдатель. — 1839. — Ч. 1. — Отд. V (“Смесь”) (з бібліографією праць); Историко-филол. ф-т Харьков. ун-та за первые 100 лет его существования (1805—1905). — Х., 1908; Багалей Д. И. Опыт истории Харьков. ун-та (по неизданным материалам). — Т. 2 (с 1805 по 1835). — Х., 1904 (з бібліографією та описом праць); Шпет Г. Г. Очерк развития русск. философии // Шпет Г. Г. Соч. — М., 1989; Каменский З. А. Моск. кружок Любомудров. — М., 1980; Философия Шеллинга в России. — СПб., 1998.

В. Білодід

КУДРЯВЦЕВ Петро Павлович (24.08/05.09.1868—27.06.1940) — філософ, історик філософії. Народився в с. Олексіївському Тульської губ. в родині священика. Початкову освіту здобув у Єфремівському духовному училищі. Після закінчення КДА (1888—92) був залишений для підготовки до професорського звання. В 1897—1919 рр. посідав каф. історії філософії КДА як доцент, екстраординарний та ординарний професор. Паралельно викладав у Фребелівському ін-ті та жіночих гімназіях Києва. З поч. століття очолював “ліве” крило київ. духовно-академічної професури, виступаючи натхненником усіх її започаткувань щодо реформи системи духовної освіти. Один з авторів “Проекту найнеобхідніших тимчасових змін та доповнень до Статуту православних духовних академій” (1905) і збірки “Правда про Київську духовну академію” (1908). Ініціатор (разом із В. Екземлярським, В. Завитневичем, В. Поповим) створення київ. Релігійно-філос. тов-ва (1907), яке очолював у 1907—12 рр. Товариш голови київ. Науково-філос. тов-ва, створеного 1914 р. Делегат Київ. єпархіального з’їзду (1917) та Всеукр. Православного Церковного Собору (1918). Голова Вченого Комітету при міністерстві ісповідань в уряді гетьмана П. Скоропадського (1918). У 1919—21 рр. викладав філософію в Таврійському ун-ті. Після повернення до Києва (1921) — співробітник

Петро Кудрявцев

Пантелеймон
Куліш

історико-філол. відділу ВУАН з окремих наукових доручень. Працював у Комісії для укладання біографічного словника видатних діячів України і Комісії у справі вивчення історії Києва. В 30-х рр. входив до складу візантійської комісії ВУАН. У серпні 1938 — квітні 1939 рр. перебував під слідством ОГПУ. Помер у Києві. Похований на Солом'янському кладовищі.

Один із провідних діячів релігійно-філос. відродження в Києві поч. ХХ ст., К. залишив значну історико-філос. і релігійно-публіцистичну спадщину, що й досі залишається невивченою.

Твори К.: Христианский взгляд на жизнь (по поводу "стихотворения в прозе" И. С. Тургенева).— К., 1899; К вопросу об отношении христианства к язычеству.— К., 1903; К вопросу о введении в гимназиях пропедевтического курса философии.— К., 1905; Проф. М. А. Олесницкий // ТКДА.— 1905.— №4; Проф. Петр Иванович Линицкий (Некролог) // Там само.— 1906.— №6; В храме и приходе. Заметки и наброски по вопросам церковно-приходской жизни.— К., 1907; Очерки современного эмпиризма.— К., 1907; Абсолютизм или релятивизм? К уяснению задач современной философии. Вып. 1.— К., 1908 (урибки в укр. перекладі див.: Хроніка-2000.— Вип. 37—38.— К., 2000); От Бэкона до Маха [К уяснению исторического значения чистого эмпиризма новейшего времени] // ТКДА.— 1908.— №4, 5, 8, 9; Из недавнего прошлого. Несколько данных для характеристики перелома, происшедшего в русском общественном сознании в нач. девяностых годов.— СПб., 1912; Волны вечности в русск. художественной лит-ре.— К., 1914; Россия и Царьград.— К., 1916; Связь с отцами в сердце и мысли Владимира Соловьева.— К., 1916; Идея святой Софии // Христианская мысль.— 1916.— №10; До історії освіти на Україні. Два невидані уривки з автобіографічної записки Ор. М. Новицького // Записки історико-філол. відділу ВУАН.— Кн. 13—14.— К., 1927; Академічне видання Шевченкового "Журналу" // Там само.— Кн. 21—22.— К., 1929; До пояснення "Енеїди" Котляревського, Ч. IV, строфа 50 // Там само.— Кн. 23.— К., 1929; Ще дві слови про О. М. Новицького // Там само.— Кн. 25.— К., 1929; Єврейство, євреї та єврейська справа у творах Ів. Франка // Збірник праць Єврейської історико-археографічної комісії.— Кн. 2.— К., 1929; Освітні мандрівки вихованців Київської Академії за кордон у XVIII ст. // Київ. збірники історії й археології, побуту й мистецтва.— Зб. 1.— К., 1930; Декілька сторінок із культурної історії давнього Києва // Там само.

Про нього див.: Ткачук М. Л. Київ. академічна філософія ХІХ — поч. ХХ ст.: методологічні проблеми дослідження.— К., 2000;

Мозгова Н. Г. Гносеологічний підтекст однієї дискусії про місце філософії в системі освіти // Практична філософія.— 2001.— №1.

М. Ткачук

КУЛІШ Пантелеймон Олександрович (27.07/08.08.1819 — 02/14.02.1897) — мислитель, письменник, перекладач і видавець, етнограф, громадський діяч. Народився поблизу містечка Вороніжа Глухівського повіту (тепер Сумська обл.) у заможній хліборобській родині. Після закінчення Новгород-Сіверської гімназії навчався в Ун-ті Св. Володимира, але через правові обставини диплом не одержав. З 1841 р. вчителював у Луцьку, Києві, Рівному. Під впливом М. Максимовича захопився укр. етнографією та історією, працював у складі Археографічної комісії, розпочав літ. діяльність. У цей час зблизився з колом діячів, котрі відтак створили Кирило-Мефодіївське братство. З 1845 р. працював в освітніх закладах С.-Петербурга. 1847 р. (одночасно з іншими братчиками) був заарештований; після кількомісячного ув'язнення у Петропавловській фортеці К. заслано до Тули, з заборорою друкуватися. Після повернення з заслання (1850) розгорнув інтенсивну наукову, літ. і видавничу (ж-л "Основа", альманах "Хата" та ін.) діяльність. У 1863—67 рр. — на державній службі у Варшаві. У 1868—71 рр. перебував за кордоном, зміцнив давніше започатковані зв'язки з громадсько-культурними колами Галичини. Через 10 років К. ще раз відвідав Львів, де активно втрутився у стосунки українців з поляками, але зазнав невдачі. Розчарувавшись у громадсько-політ. діяльності, зосередився на літ. і науковій праці, яку останні 15 років життя провадив на хуторі Мотронівці поблизу Борзни (Чернігівщина), де помер і похований.

К. — мислитель гостро критичний, а тому непостійний і суперечливий: йому однаково близькі емпірик Бекон і раціоналісти Декарт і Спіноза; примат духовного, спіритуалістичні акценти його філософії не виключають певної її приземленості; глибока релі-